

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka
Ulkoasiainministeriö
PL 413
00023 Valtioneuvosto

26.10.2015

Konfliktimineraalien kauppaa koskeva EU:n lainsäädäntöhanke

Hyvä ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka

Euroopan parlamentti ehdotti keväällä sitovaa sääntelyä muun muassa elektroniikkateollisuuden runsaasti käyttämien ns. 3TG-mineraalien eli tinan, tantaalin, volframin ja kullin tuonnin valvomiseksi.¹ Ehdotuksen mukaan mineraaleja ja niitä sisältäviä tuotteita unionin markkinoille tuovien yritysten olisi kohtuullisin toimin arvioitava ja hallittava toimitusketjuunsa liittyviä ihmisoikeusriskejä sekä raportoitava tämän huolellisuusveloitteensa noudattamisesta.

Parlamentin ehdottama järjestelmä on huomattavasti tehokkaampi kuin komission viime vuonna alunperin ehdottama² vapaaehtoisuuteen perustuva, yksinomaan suuria yrityksiä ja pelkästään raaka-aineiden tuojia koskeva sääntelyratkaisu. Suomi on toistaiseksi kannattanut vain heikkoa ja käytännössä tehotonta vapaaehtoista järjestelmää.

Me allekirjoittaneet järjestöt uskomme, että parlamentin ehdottama yrityksille säädettävä sitova ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusveloite toimisi yhtenä tehokkaana keinona puuttua mineraalien kaupan ja aseellisten konfliktien sekä muiden vakavien ihmisoikeusloukkausten välillä vallitsevaan kiinteään yhteyteen. Yritysvastuusääntely ei yksinään pääätä sotia tai aseellisten ryhmien tekemiä ihmisoikeusloukkauksia. Tehokas sääntely kuitenkin osaltaan vaikeuttaisi tällaisten ryhmittymien toimintaa lisäämällä yritystoiminnan läpinäkyvyyttä ja sitouttamalla yrityksiä hallitsemaan toimintaansa liittyviä riskejä.

Kansainvälinen luonnonvarojen kauppa rahoittaa ja ylläpitää raakoja, pitkittyneitä konflikteja eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi Kongon demokraattisessa tasavallassa mineraalien kauppa on ruokkinut vuodesta 1998 jatkunutta konfliktia, joka on vaatinut yli viiden miljoonan ihmisen hengen³ ja pakottanut yli kolme miljoonaa jättämään kotinsa.⁴ Konfliktin osapuolet ovat syyllistyneet laajalti muun muassa raiskauksiin, kidutukseen, tahdonvastaisiin katoamisiin, murhiin ja muuhun paikalliseen väestöön kohdistuvaan raakaan väkivaltaan. Kapinalliset ja armeijan joukot ovat pyrkineet saamaan maan kaivokset hallintaansa ja kaivostyöläisten räikeä hyväksikäyttö sekä lapsityövoiman käyttö on yleistä.⁵

Kansainvälinen paine Kongon demokraattisen tasavallan laittoman mineraalikaupan kuriin saamiseksi on lisääntynyt viime vuosina, erityisesti Yhdysvaltain urauurtavan konfliktimineraalilainsäädännön myötä. Maassa on myös säädetty omaa due diligence -lainsäädäntöä. Myös EU:n on kannettava vastuunsa.

Euroopan parlamentin ehdotus ei aseta yrityksille epärealistisia vaatimuksia. Yrityksiltä ei vaadita sataprosenttista varmuutta toimitusketjun toiminnasta. Yrityksiltä edellytetään kohtuullisia toimenpiteitä niiden koko, toiminta ja muut olosuhteet huomioiden. Yritysten odotetaan noudattavan käytäntöjä, jotka mahdollistavat toimitusketjuissa vallitsevien ihmisoikeusriskien tunnistamisen ja reagoinnin liiketoiminnassa esiin nouseviin riskeihin. Joustava järjestelmä palkitsee vastuullisia toimijoita ja kannustaa huolellisuusmekanismien jatkuvaan parantamiseen.

PK-yritysten tukeminen ja mahdolliset haasteet otettaisiin erityisesti huomioon paitsi sääntelyssä myös järjestelmän toimeenpanossa. Niiden jättäminen komission ehdotuksen mukaisesti sääntelyn ulkopuolelle jättäisi kuitenkin järjestelmään merkittäviä aukkoja ja kyseenalaistaisi sääntelyn uskottavuuden. Muiden yritysten olisi vaikeampaa noudattaa velvoitteitaan, mikäli niiden toimitusketjussa toimivat PK-yritykset eivät olisi järjestelmässä mukana. Poissulkeminen myös vaikeuttaisi yritysten omaa kilpailuasetelmaa markkinoilla suhteessa vastuullisuutta peräviin kuluttajiin, hankkijoihin ja sijoittajiin. Komission teettämän vaikutusarvioinnin mukaan pienistä yrityksistä enemmistö kannattaakin huolellisuusveloitteelta jonkinasteista sitovuutta.⁶

Selkeä, yrityksiä tasapuolisesti kohteleva ja vastuullista liiketoimintaa tukeva sääntely on niin yritysten kuin kuluttajien etu. Suomessa, EU:n suurimmassa kullantuottajamaassa⁷, vastuullisuusnormien vahvistaminen kansainvälisesti tarjoaisi kaivosteollisuudelle myös välitöntä kilpailuetua.

Konfliktimineraaleja koskevan huolellisuusveloitteen noudattamista ja ihmisoikeusvaikutuksiin liittyvää raportointia edellytetään jo nyt Yhdysvalloissa toimivilta yrityksiltä. Maan sitova konfliktimineraalisääntely koskettaa jo arviolta 17 % 3TG-mineraalien parissa toimivista eurooppalaisista yrityksistä.⁸

Valtioilla on vastuu turvata ihmisoikeudet ja suojata yksilöitä myös yritysten aiheuttamilta ihmisoikeusloukkauksilta. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ei voi perustua vapaaehtoisuuteen. Olemassa olevat vapaaehtoiset järjestelmät konfliktimineraaleja koskevien vastuullisuuskäytäntöjen sääntelemiseksi ovat osoittautuneet käytännössä tehottomiksi yritysten sitoutumisen puutteen takia. Komission selvityksen mukaan 3TG-mineraaleja käsittelevistä EU-alueen yrityksistä 93 % ei huomioi konfliktimineraaleja lainkaan linjauksissaan tai vuosiraporteissaan.⁹

Suomi on ilmoittanut pyrkivänsä edistämään kestävää ja vastuullista yritystoimintaa kehitysmaissa. Allekirjoittaneet järjestöt vaativat, että Suomi tämän tavoitteen suuntaisesti tukee sitovaa ja soveltamisalaltaan kattavaa järjestelmää konfliktimineraalien tuonnin valvomiseksi.

Ystävällisin terveisin

Frank Johansson, toiminnanjohtaja
Amnesty International Suomen osasto

Elina Tyynelä, puheenjohtaja
Changemaker Finland

Lotta Staffans, toiminnanjohtaja
Eettisen kaupan puolesta ry

Sonja Vartiainen, toiminnanjohtaja
Finnwatch ry

Päivi Mattila, pääsihteeri
Ihmisoikeusliitto

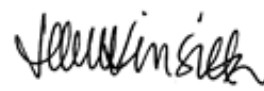
Rilli Lappalainen, pääsihteeri
Kehys ry

Timo Lappalainen, toiminnanjohtaja
Kepa ry

Jouni Hemberg, toiminnanjohtaja
Kirkon Ulkomaanapu

Hanna Markkula-Kivisilta, pääsihteeri
Pelastakaa Lapset ry

Ossi Heinänen, pääsihteeri
Plan Suomi

Marjatta-Riitta Ketola, pääsihteeri
Suomen UNICEF ry

Lisätietoja: Mikko Aarnio, oikeudellinen asiantuntija, Amnesty, puh. 044 334 0148, mikko.aarnio@amnesty.fi

¹ Euroopan parlamentin tarkistukset 20. toukokuuta 2015 ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta peräisin olevien tinan, tantaalin ja volframin, niiden malmien ja kullan toimitusketjuun sovellettavan, vastuullisten tuojien omaehtoiseen vakuutukseen perustuvan unionin due diligence -järjestelmän perustamisesta.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0204+o+DOC+XML+Vo//FI>

² Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ja korkean riskin alueilta peräisin olevien tinan, tantaalin ja volframin, niiden malmien ja kullan toimitusketjuun sovellettavan, vastuullisten tuojien omaehtoiseen vakuutukseen perustuvan unionin due diligence -järjestelmän perustamisesta (5.3.2014). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014PC0111&qid=1445259677251&from=EN>

³ International Rescue Committee: *Mortality in the Democratic Republic of Congo: An Ongoing Crisis*, 2007.

www.rescue.org/sites/default/files/resource-file/2006-7_congoMortalitySurvey.pdf

⁴ UNHCR country sites: Democratic Republic of Congo. <http://www.unhcr.org/pages/49e45c366.html>

⁵ Ks. esim. Global Witness: *Country Breakdown: The Extent of the Conflict Resources Problem*. Saatavilla osoitteesta

<https://www.globalwitness.org/campaigns/conflict-minerals/conflict-minerals-europe-brief/>

⁶ Euroopan komission vaikutustenarviointi (5.3.2014) s. 54. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/march/tradoc_152229.pdf

⁷ Good News From Finland / Tekniikka & Talous: *Suomi nousi EU:n suurimmaksi kullantuottajaksi*, 8.4.2015, <http://www.goodnewsfinland.fi/suomi-nousi-eu-n-suurimmaksi-kullantuottajaksi/>

⁸ Euroopan komission vaikutustenarviointi (5.3.2014) s. 13. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/march/tradoc_152229.pdf

⁹ Euroopan komission vaikutustenarviointi (5.3.2014) s. 76. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/march/tradoc_152229.pdf